

УДК 82-312.6.09
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2020-1-2-23>

ПОШУК ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В АВТОБІОГРАФІЧНІЙ РОМАНІСТИЦІ АМЕЛІ НОТОМБ

Черкашина Т. Ю.

*доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри романської філології та перекладу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, Харків, Україна
orcid.org/0000-0002-6546-4565
tetiana.cherkashyna@karazin.ua*

Ключові слова:

*автобіографічний гіпертекст,
самоідентифікація, Я / Інший,
інонаціональне середовище,
самовизначення.*

У статті досліджується питання прояву самоідентифікації в автобіографічних творах сучасної франкомовної бельгійської письменниці Амелі Нотомб. Аналізуються шість автобіографічних романів письменниці – «Метафізика труб» (“*Métaphysique des tubes*”), «Біографія голоду» (“*Biographie de la faim*”), «Любовний саботаж» (“*Le Sabotage amoureux*”), «Подив і тремтіння» (“*Stupeur et tremblements*”), «Токійська наречена» (“*Ni Eve, ni Adam*”), «Щаслива ностальгія» (“*La nostalgie heureuse*”). Ці романи складають єдиний автобіографічний гіпертекст, у якому є спільні сюжетні лінії, система персонажів, хронотопи, автобіографіми, що піддаються верифікації. Головною героїнею автобіографічного гіпертексту є дівчина на ім'я Амелі, за низкою характеристик вона є максимально наближеною до авторки аналізованих автобіографічних творів – Амелі Нотомб. Автобіографічний гіпертекст поетапно розкриває життя головної героїні від народження до сорокарічного віку героїні. Звернено увагу на проблеми національної, мовної, соціальної, гендерної самоідентифікації головної героїні автобіографічного гіпертексту від перших років її життя й далі протягом її життя. Від часу народження головна героїня автобіографічного гіпертексту, донька бельгійського дипломата, жила за межами Батьківщини, передусім в азійських країнах. З дитинства вона знаходилася в інонаціональному середовищі, мала відмінну від інших національність, мову, культурні традиції. Вона народилася в бельгійській франкомовній родині, проте мала японську няню, яка розмовляла з нею виключно японською мовою, ходила в японський дитячий садочок, де розмовляли виключно японською мовою. Відтак вона усвідомлювала себе японкою, розмовляла сумішшю французької та японської мов. Японське середовище її не приймало, бо вона не була японкою за походженням. Через це вона мала численні внутрішні психологічні проблеми. Країна її народження – Бельгія – була їй невідома, уперше вона потрапила на Батьківщину у віці сімнадцяти років, коли вступила на навчання до бельгійського університету. З часом вона намагалася поєднати в собі японське та бельгійське начала, проте ці спроби були невдалими.

SEARCH FOR PERSONAL IDENTITY IN THE AMÉLIE NOTHOMB'S AUTOBIOGRAPHIC NOVELS

Cherkashyna T. Yu.

*Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Roman Philology and Translation
V. N. Karazin Kharkiv National University
Svobody sq., 4, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6546-4565
tetiana.cherkashyna@karazin.ua*

Key words: *autobiographic
hypertext, identification, I/Other,
non-national environment, self-
definition.*

The article is devoted to the question of personal identity in the autobiographic novels of the famous modern French-speaking Belgian writer Amélie Nothomb. The autobiographical texts of the writer “*Métaphysique des tubes*”, “*Biographie de la faim*”, “*Le Sabotage amoureux*”, “*Stupeur et tremblements*”, “*Ni Eve, ni Adam*”, “*La nostalgie heureuse*” are analyzed. These autobiographical texts are interconnected plot lines, a common system of characters, chronotopes, placement of recognizable autobiographies and constitute a single autobiographical hypertext. The main heroine of the autobiographical hypertext constantly compares herself with the Other, a person of another nationality, another language, another age, another sex, another social, property status, other personal characteristics. Comparisons are based on psychological factors, on the dichotomies “comfortable” / “uncomfortable”, “understandable” / “incomprehensible”, “usual” / “unusual”, “acceptable” / “unacceptable”. The Other for Amélie Nothomb is not hostile, but rather excellent. The young heroine sees a lot in common between her Self and the Other, but complete identification never happens. Watching the non-national Other, the young heroine does not consider him superior to herself, proud of the fact that she is Belgian, that she is French-speaking. Despite a long stay in a non-national environment, the heroine interacts with him, but cannot be assimilated. This is facilitated by both internal psychological barriers, and the national traditions of the countries in which she is with her family, and political conditions. Among the many cities, countries, places that changed in the life of the autobiographical hypertext of Amélie Nothomb, a special place was occupied by Japan and Belgium. Over time, national self-determination was replaced by the question of finding oneself, oneself.

Постановка проблеми. З дитячих років пошук власної ідентичності є важливим етапом становлення особистості. Дитина зіставляє себе з іншими, порівнює, намагається віднести себе до тієї чи іншої національної, соціальної, гендерної групи. Питання «Хто я є?» є ключовим для більшості автобіографій дитинства. Не є винятком і автобіографічний гіпертекст відомої франкомовної бельгійської письменниці Амелі Нотомб. Роман за романом авторка занурюється в пошуки власної ідентичності, намагається розібратися з внутрішніми протиріччями й відшукати першовитоки своїх фобій і внутрішніх проблем. Відтак актуалізоване питання постає на перетині філософії, психології, соціології. З літературознавчого ракурсу до цієї тематики зверталися Ігор

Оржицький [1], Мирослава Іванишин [2] та інші. Крізь призму творчості Амелі Нотомб питання пошуку себе в цьому світі порушували Лорелін Аманьє [3], Сьюзан Бейнбридж і Джанет ден Тундер [4], Марія Белявська [5], Женев'єва де Клерк [6], Марка Д. Лі [7]. При цьому варто зауважити, що більшість наявних наукових розвідок про автобіографічну творчість Амелі Нотомб стосуються передусім вивчення найвідомішого автобіографічного роману письменниці «*Подив і тремтіння*» (“*Stupeur et tremblements*”, 1999) й дослідження питання Я / Інший, «свій» / «чужий», простежують співвідношення східного (японського) та західного у житті та автобіографії письменниці. Дискусійним і сьогодні лишається питання жанрової належності автобіографічних творів Амелі Нотомб, про

що вже йшлося в наших попередніх студіях, присвячених аналізу автобіографічного гіпертексту письменниці (див. зокрема [8], [9], [10], [11], [12] та ін.). У цьому дослідженні ми звертаємося до аналізу групи автобіографічних текстів Амелі Нотомб, які пов'язані між собою тематикою, проблематикою, системою образів, сюжетними лініями, які в сукупності становлять єдиний автобіографічний гіпертекст з численними реферансами, взаємопереходами (див. [12], [13] та ін.).

Мета статті. Метою цієї розвідки є розгляд питання пошуку власної ідентичності на прикладі автобіографічного гіпертексту Амелі Нотомб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Амелі Нотомб (справжнє ім'я Фаб'єнн Клер Нотомб) народилася в сім'ї бельгійського дипломата й перші вісімнадцять років свого життя провела за межами Батьківщини в мультикультурному середовищі. Як згадувала сама письменниця у своїх автобіографічних творах, кожні три-п'ять років країни змінювали одна одну – Японія, США, Китай, Бангладеш, Бірма (М'янма), Тайланд, Лаос, і щоразу їй доводилося входити в інонаціональне та інокультурне середовище (див. [14], [15], [16]). Це було яскраво відтворено в автобіографічних романах письменниці, які фікціоналізують життя авторки від народження до наших днів [14–19].

Автобіографічні тексти письменниці – «Метафізика труб» (“*Métaphysique des tubes*”, 2000) [14], «Біографія голоду» (“*Biographie de la faim*”, 2004) [15], «Любовний саботаж» (“*Le Sabotage amoureux*”, 1993) [16], «Подив і тремтіння» (“*Stupeur et tremblements*”, 1999) [17], «Ні Єва, ні Адам» (“*Ni Eve, ni Adam*”, 2007) [18], «Щаслива ностальгія» (“*La nostalgie heureuse*”, 2013) [19] – є взаємопов'язаними між собою сюжетними лініями, спільною системою персонажів, хронотопами, вміщенням впізнаваних автобіографем.

Уже перші автобіографічні романи («Метафізика труб» (“*Métaphysique des tubes*”, 2000) [14], «Біографія голоду» (“*Biographie de la faim*”, 2004) [15], «Любовний саботаж» (“*Le Sabotage amoureux*”, 1993) [16]), що відтворювали перші сімнадцять років життя авторки, проведені з родиною в численних дипломатичних місіях, актуалізували питання національної, мовної, гендерної ідентичності.

Юна героїня романів на ім'я Амелі намагається відповісти сама собі на складне для неї питання «Хто я є?». І намагаючись відповісти на це питання, вона постійно зіставляє себе з Іншим – людиною іншої національності, іншої мови, іншого віку, іншої статі, іншого соціального, майнового стану, інших особистісних характеристик.

Здебільшого ці зіставлення ґрунтувалися на психологічних чинниках, на дихотоміях «комфортне» – «некомфортне», «зрозуміле» – «незрозуміле», «звичне» – «незвичне», «прийнятне» –

«неприйнятне». При цьому психологічний образ Іншого завжди витікав з особистісного сприйняття його героїнею автобіографічного гіпертексту Амелі Нотомб – юною Амелі.

Амелі, бельгійка за походженням, народжується в Японії, де в той час працював її батько-дипломат. Вона має японську няню. Щодня чує японську мову. Живе серед японської культури, частиною якої вона поступово починає себе відчувати. Однак уже з самого дитинства вона стикається з тим, що японське середовище, японська культура її не сприймає як свою. Для японців вона завжди лишається «не-японкою».

При цьому Інший для Амелі Нотомб не є ворожим, радше є відмінним. Юна героїня бачить чимало спільного між своїм Я та Іншим, проте повного ототожнення ніколи не відбувається.

Як уже зазначалося, специфіка роботи батька-дипломата передбачала постійні переїзди. Одна країна змінювала іншу, змінювалося національне, мовне, культурне, ментальне оточення. І щоразу героїня відчувала себе Іншою стосовно кожного нового світу, частиною якого вона ставала.

Незважаючи на внутрішню замкненість, юна героїня мала входити в нове для неї середовище, сприймати його, взаємодіяти з ним. І щоразу на неї чекали нові відкриття – географічні, етнокультурні.

«Коли я жила в Японії, я була впевнена, що людство складається з японців, бельгійців і напівміфічних американців. У Пекіні ж зрозуміла, що до цього переліку, окрім китайців, слід додати ще й французів, італійців, німців, камерунців, перуанців та представників інших, ще більш незвичних народів. Більш за все мене вразило існування французів. Виявляється, на землі є люди, що говорять майже тією ж мовою, що й ми, і навіть привласнили собі її назву. Їх країна зветься Францією, знаходиться десь дуже далеко, й у них є тут своя школа» [20, с. 75].

«І навіть із співвітчизниками все було непросто: я зустріла бельгійців, які не говорили французькою мовою! Світ виявився аж надто заплутаною річчю! Мов у ньому стільки, що й не перерахувати. Спробуй знайти своє місце на цій планеті» [20, с. 76] – дивувалася восьмирічна Амелі.

Не дивно, що одного дня юна героїня захопилася вивченням географічних атласів світу й створенням міфологізованих образів країн і народів. За її словами, «бувало вже о шостій ранку мене знаходили біля карти Євразії. Я обводила пальцем кордони, любовно пестила Японські острови. У географії мені відкривалася найчистіша поезія: я не знала нічого більш привабливого за ці географічні моделі простору» [20, с. 77]. З часом на географічні відкриття нашаровувалися етнокультурні.

Спостерігаючи інонаціонального Іншого, юна героїня не вважає його вищим за себе, пишається

тим, що вона бельгійка, що вона франкомовна. Уже звичним ставало те, що іноземці не знають її країни, з часом це викликало іронічні ремарки на кшталт: «Рінрі так і не збагнув, якої я національності, але я вже до такого звикла» [21, с. 6] чи «А я, як завжди, була єдиною бельгійкою» [21, с. 21].

Інша справа, коли вона порівняє себе з Іншою. Щоразу поряд з нею вона почуває себе некомфортно, вважаючи себе менш красивою, менш досконалою. Вона не йде на протистояння з нею, не йде на зближення, вона лише спостерігає за нею, певним чином ідеалізуючи все, що з нею пов'язане. Так відбувалося і у випадку з Еленою в романі «Любовний саботаж», так було і з Фубуки Морі в романі «Подив і тремтіння».

Попри тривале перебування в інонаціональному середовищі, героїня взаємодіє з ним, проте асиміляції не піддається. Цьому сприяють і внутрішньо психологічні перепони, і національні традиції країн, у яких вона перебуває з родиною, і політичні умови.

Щоразу в кожній новій країні перебування героїня продумує власні стратегії взаємодії з місцевим соціумом, що дозволяють їй, з одного боку, сприймати нове, а з іншого – лишатися вірною собі. Незмінним лишається відчуття інакшості.

У будь-якому інонаціональному середовищі вона почуває себе Іншою, чужинкою. Часом це створює психологічний дискомфорт (як наприклад, в японському дитячому садку, роман «Біографія голоду»), часом стає предметом гордості (як в нью-йоркській французькій школі, роман «Біографія голоду»).

Мовна ідентичність була важливим складником збереження свого Я для юної героїні. І якщо перші п'ять років свого життя героїня, за її словами, розмовляла фрапонською мовою – вигадливою сумішшю французької та японської мов, то надалі вона перейшла винятково на французьку й дуже пишалася тим, що вона франкомовна, адже незмінно цим фактом вона відрізнялася від інших, і це ставало предметом окремої гордості.

Серед багатьох міст, країн, місцевостей, що калейдоскопічно змінювались в житті головної героїні, особливе місце займали Японія та Бельгія – країна народження і внутрішнього ества героїні і країна її генетичного походження.

Японія юної Амелі Нотомб – це передусім квітуча країна з височенними горами, «гірський сад, царство природи, наповнене квітами й деревами» [20, с. 67], красиві, розумні люди, що розмовляють красивою, мелодійною мовою. З часом на цей ідеалізований образ нашаровуються й негативні конотації, але безмежна любов до цієї країни лишається незмінною.

До теми Японії і її впливу на життя головної героїні письменниця звертається у кожному

своєму автобіографічному тексті. Останній автобіографічний роман «Щаслива ностальгія» підбиває своєрідний підсумок взаємин письменниці з Японією: «Моя ідилія з Японією була повною. Вона містить такі необхідні для класичного роману елементи, як чарівна зустріч у ранньому дитинстві, болісна розлука, сум, ностальгія, нова зустріч у дев'ятнадцятирічному віці, любовний зв'язок, пристрасні відносини, відкриття, мінливості долі, невизначеність, заручини, втеча, прощання, наслідки» [21, р. 5].

Інша справа була з Бельгією. Амелі Нотомб в одному зі своїх автобіографічних романів згадувала: «З усіх країн, у яких я жила, Бельгія лишається для мене найзагадковішою. Можливо, так завжди буває: найгірше розумієш свою Батьківщину» [20, с. 206].

Для юної Амелі Нотомб, що народилася і перші сімнадцять років свого життя провела поза межами Батьківщини, Бельгія була справжньою terra incognita. Спочатку в сприйнятті юної героїні Бельгія асоціювалася з місцем, де жила її люба бабуся, і місцем, де виробляли найсмачніший у світі шоколад [14].

Справжнє відкриття Бельгії Амелі Нотомб починає лише в сімнадцять років, коли стає студенткою Вільного університету в Брюсселі. Вона намагається збагнути складний світ внутрішньо бельгійського життя, черговий раз дивується, що є бельгійці, які не розмовляють її рідною французькою мовою. Однак «своєю» для Бельгії вона так і не стає. Бельгія її не сприймає, так само як її не сприйняла люба її серцю Японія [17–19].

Кілька разів Амелі намагається поєднати японське і бельгійське начала у своєму житті, це знаходить своє художнє відображення в кількох романах («Подив і тремтіння», «Ні Єва, ні Адам», «Щаслива ностальгія»), проте щоразу ці спроби видаються марними. Відкрита до людей різних національностей Амелі стикається із закритим інонаціональним світом, який щоразу вказує їй на її інакшість, її чужість по відношенню до нього (найяскравіше це було відтворено в її найвідомішому романі «Подив і тремтіння»).

Відтак Амелі Нотомб обирає єдино вірний на її думку шлях – лишатися собою – франкомовною дівчиною з бельгійським корінням та з Японією в серці, яка більш за все у житті любить писати книжки й подорожувати світом.

Роман за романом на зміну національному самовизначенню приходило питання пошуку себе, себе справжньої.

Важко працюючи щодня у великій японській корпорації (цей епізод життя письменниці втілено чи не в найвідомішому її романі «Подив і тремтіння»), маючи паралельно любовні стосунки з японським хлопцем (докладно описані в романі

«Ні Єва, ні Адам»), юна героїня автобіографічного гіпертексту Амелі Нотомб все більше замислюється над тим, а чого вона в дійсності хоче від життя – працювати сорок років на японську фірму, поступово піднімаючись кар’єрними сходами; насолоджуватися «матеріальним добробутом і тішитися вічному неробству» [21, с. 142], вийшовши заміж за свого японського нареченого, чи все ж таки чогось іншого. Героїня міркувала: «Я, не в змозі пояснити собі причини, чекала чогось іншого. Я не знала, що це буде, однак вперто надіялася» [21, с. 142].

Поступово в життя героїні увійшло писання. За її зізнаннями: «Ясна річ, я навіть не плекала ілюзій, що колись мої твори надрукують, і ще менше вірила в те, що зможу себе ними забезпечувати. Однак вперто жадала здобути цей досвід бодай

для того, щоб потім не шкодувати, що навіть не спробувала» [21, с. 143].

За її власними зізнаннями, цей досвід став надуспішним, відтак вона отримала того, до чого прагнула – займатися улюбленою справою, завдяки цьому бути фінансово незалежною, вільною психологічно, багато подорожувати, мати зустрічі з цікавими людьми, лишаячись при цьому франкомовною бельгійською письменницею з любов’ю в серці до Японії.

Висновки. Тим самим, пройшовши складний шлях від перших спроб самоусвідомлення та самоідентифікації, головна героїня автобіографічного гіпертексту Амелі Нотомб доходить до усвідомлення власної ідентичності. Подальша розробка цієї тематики дасть змогу краще усвідомити ідейно-художню своєрідність автобіографічної романістики Амелі Нотомб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Оржицький І.О. Етно-національна й культурна своєрідність літературного процесу в країнах Андійського регіону (Перу, Болівія, Еквадор) у 20-х – 80-х роках ХХ століття : монографія. Харків : Майдан, 2016. 353 с.
2. Іванишин М.В. Дискурс національної ідентичності в українському постколоніальному літературознавстві : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2015. 207 с.
3. Amanieux L. Amélie Nothomb, l'éternelle affamée. Paris : Albin Michel, 2005. 356 p.
4. Amélie Nothomb Authorship, Identity and Narrative Practice / ed. by Susan Bainbrigge and Jeanette M. L. Toonder ; preface by Jacques de Decker. New York : Peter Lang Publishing, 2003. 216 p.
5. Белявська М.Ю. Поетика та жанрова своєрідність творів Амелі Нотомб : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. Дніпро, 2017. 22 с.
6. Clerck de G. Le dialogue hypermoderne d'Amélie Nothomb ou La poétique d'un sabotage heureux : a dissertation presented to the Graduate Faculty of the University of Louisiana at Lafayette for the Degree Doctor of Philosophy. Ann Arbor : Pro QuestLLC, 2006. 204 p.
7. Lee M.D. Les identités d'Amélie Nothomb : de l'invention médiatique aux fantasmes originaires. Leiden : Rodopi, 2010. 294 p.
8. Черкашина Т.Ю. Автобіографічна проза: сучасні тенденції розвитку. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*. Вип. 31. Ч. 1. Київ : Твім інтер, 2008. С. 401–408.
9. Черкашина Т.Ю. Особливості художньо-автобіографічної прози Амелі Нотомб. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*. 2010. № 13. С. 78–86.
10. Черкашина Т.Ю. Автобіографічне письмо: документальність versus фікційність. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*. 2012. № 12 (247). Ч. II. С. 225–231.
11. Черкашина Т.Ю. Співвіднесення фактуального та фікціонального в жанрах автобіографічного письма. *Філологічні трактати*. 2015. Т. 7. № 4. С. 167–174.
12. Черкашина Т.Ю. Поетика простору автобіографічної романістики Амелі Нотомб. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. Вип. 13. Кривий Ріг : КДПУ, 2019. С. 76–82.
13. Simo Djon M. L'hybridité dans le roman autobiographique francophone contemporain. Saint-Denis : Connaissances et savoirs, 2017. 457 p.
14. Nothomb A. Métaphysique des tubes. Paris : Albin Michel, 2000. 157 p.
15. Nothomb A. Biographie de la faim. Paris : Albin Michel, 2004. 189 p.
16. Nothomb A. Le Sabotage amoureux. Paris : Albin Michel, 1993. 186 p.
17. Nothomb A. Stupeur et tremblements. Paris : Albin Michel, 1999. 186 p.
18. Nothomb A. Ni Eve, ni Adam. Paris : Albin Michel, 2010. 238 p.
19. Nothomb A. La nostalgie heureuse. Paris : Albin Michel, 2013. 152 p.
20. Нотомб А. Любовный саботаж. Биография голода ; пер. с фр. Москва : Иностранка, 2007. 379 с.
21. Нотомб А. Токійська наречена ; пер. з фр. Павла Мигаля. Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. 160 с.

REFERENCES

1. Orzhitskiy I. (2016) *Etno-natsionalna ta kulturna svojeridnist literaturnoho protsesu v kraïinakh Andiiskoho rehionu (Peru, Boliviia, Ekvador) u 20-kh – 80-kh rokakh XX stolittia* [Ethno-National and Cultural Originality of the Literary Process in the Countries of the Andean Region (Peru, Bolivia, Ecuador) in the 20s – 80s of the XXth Century]. Kharkiv: Maidan. (in Ukrainian)
2. Ivanyshyn M. V. (2015) *Dyskurs natsionalnoi identychnosti v ukrainskomu postkolonialnomu literaturoznavstvi* [The Discourse of National Identity in Ukrainian Postcolonial Literary Studies]. Drohobych: Posvit. (in Ukrainian)
3. Amanieux L. (2005) *Amélie Nothomb, l'éternelle affamée*. Paris: Albin Michel. (in French)
4. Amélie Nothomb Authorship, Identity and Narrative Practice / ed. by Susan Bainbrigge and Jeanette M. L. Toonder; preface by Jacques de Decker (2003). New York: Peter Lang Publishing. (in English)
5. Bieliavska M. Yu. (2017) Poetics and Genre Originality of Amelie Notomb's Works (PhD Thesis abstract), Dnipro: Oles Honchar Dnipro National University. (in Ukrainian)
6. Clerck de G. (2006) *Le dialogue hypermoderne d'Amélie Nothomb ou La poétique d'un sabotage heureux* (PhD Thesis), Ann Arbor: University of Louisiana at Lafayette. (in French)
7. Lee M.D. (2010) *Les identités d'Amélie Nothomb: de l'invention médiatique aux fantasmes originaires*. Leiden: Rodopi. (in French)
8. Cherkashyna T.Yu. (2008) Avtobiohrafichna proza : suchasni tendentsii rozvytku [Autobiographical Prose : Current Trends]. *Literature. Folklore. Problems of Poetics*, vol. 31, part 1, pp. 401–408. (in Ukrainian)
9. Cherkashyna T.Yu. (2010) Osoblyvosti khudozhno-avtobiohrafichnoi prozy Amelie Nothomb [Features of Literary-Autobiographical Prose by Amelie Nothomb]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Philological Science*, no 13, pp. 78–86. (in Ukrainian).
10. Cherkashyna T.Yu. (2012) Avtobiohrafichne pysmo: dokumentalnist versus fiktsiïnist [Autobiographical Prose : Documentary versus Fiction]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Philological Science*, no 12 (247), part II, pp. 225–231. (in Ukrainian).
11. Cherkashyna T.Yu. (2015) Spivvidnesennia faktualnoho ta fiktsionalnoho v zhanrah avtobiohrafichnoho pysma [Correlation of Factual and Fictional in the Genres of Autobiographical Writing]. *Philological Treatises*, vol. 7, no 4, pp. 167–174. (in Ukrainian).
12. Cherkashyna T.Yu. (2019) Poetyka prostoru avtobiohrafichnoi romanistyky Amelie Nothomb [Poetics of the Space of Autobiographical Novels by Amelie Nothomb]. *Literature of the World: Poetics, Mentality and Spirituality*, vol. 13, pp. 76–82. (in Ukrainian).
13. Simo Djon M. (2017) *L'hybridité dans le roman autobiographique francophone contemporain*. Saint-Denis: Connaissances et savoirs. (in French).
14. Nothomb A. (2000) *Métaphysique des tubes*. Paris: Albin Michel. (in French).
15. Nothomb A. (2004) *Biographie de la faim*. Paris: Albin Michel. (in French).
16. Nothomb A. (1993) *Le Sabotage amoureux*. Paris: Albin Michel. (in French).
17. Nothomb A. (1999) *Stupeur et tremblements*. Paris: Albin Michel. (in French).
18. Nothomb A. (2010) *Ni Eve, ni Adam*. Paris: Albin Michel. (in French).
19. Nothomb A. (2013) *La nostalgie heureuse*. Paris: Albin Michel. (in French).
20. Nothomb A. (2007) *Le Sabotage amoureux. Biographie de la faim*. Moskow: Inostranka. (in Russian).
21. Nothomb A. (2020) *Ni Eve, ni Adam*. Translated by Myhal P. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. (in Ukrainian).